

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Julkinen päivähoito, vertailukelpoisuus, syrjintäolettaja, vakaumus, vegaaninen ruokavalio, välitön syrjintä

Diaarinumero: YVTLTK/6XX/2018

Antopäivä: XX.XX.2020

A kävi päivähoidossa B:n kaupungin C:n päiväkodissa. Hänellä on vegaaniruokavalio. A on vegaani oman ja perheensä vakaumuksen vuoksi. B:n kaupunki päätti, ettei kaupunki tarjoa vegaaniruokaa julkisissa palveluissaan. Hakija vaati, että A:n syrjintä lopetetaan välittömästi ja että vegaaniruokamahdollisuus palautetaan tämän päiväkotiryhmään.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan totesi, ettei se ollut toimivaltainen antamaan hakijan vaatimaa määräystä siitä, että vastaajan tulisi palauttaa vegaaniruokamahdollisuus A:n päiväkotiryhmään.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että asiassa oikeudellisesti merkityksellisenä seikkana oli pidettävä sitä, että A:n vegaaniruokavalio perustuu vakaumukseen. A:n kanssa vertailukelpoisessa tilanteessa olivat siten ne lapset, joille vastaaja tarjoaa ravintoa heidän uskontonsa tai vakaumuksensa perusteella. Kaupunki tarjosi varhaiskasvatuspalveluissaan oleville lapsille huoltajan ilmoituksen perusteella esimerkiksi sianlihattoman ja verettömän ruokavalion mukaista ravintoa. Tällainen ruokavalio voi olla esimerkiksi juutalaiseen tai islaminuskoiseen perheeseen kuuluvalla lapsella. Vaikka kaupunki ei ilmoittanutkaan tarjoavansa tällaista ravintoa nimenomaan uskonnon tai vakaumuksen perusteella, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että asiassa oli perusteltua katsoa, että kaupungin varhaiskasvatuspalveluja käyttävät lapset, joilla oli juutalaisuutensa tai islaminuskontonsa johdosta sianlihaton ja veretön ruokavalio, olivat A:n kanssa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen perusteella vertailukelpoisessa tilanteessa. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että asiassa oli syntynyt A:n vakaumukseen perustuvaa välitöntä syrjintää koskeva syrjintäolettaja.

Lautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut kumonnut syntynyttä syrjintäolettamaa ja kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta A:n syrjintää.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

A (s. 2014) käy päivähoidossa B:n kaupungin C päiväkodissa. Hänellä on vegaaniruokavalio.

B:n kaupungin erikoisruokavalioryhmä päätti syksyllä 2017, ettei kaupunki tarjoa vegaaniruokaa julkisissa palveluissaan. C:n päiväkodissa on tämän jälkeen tarjottu

ajoittain kasvisruokavaihtoehtona vegaanista ruokaa. Kaupunki päätti 25.1.2019 aloittaa vegaaniruokan tarjoamisen uudelleen 1.8.2019 alkaen.

Vegaani on henkilö, joka ei syö eläinkunnasta peräisin olevia tuotteita, osta eläinperäisiä vaatteita tai tue palveluita, jotka perustuvat eläinten riistoon. Vegaaneilla ei ole yhtenäistä maailmankuvaa, vaan veganismin syitä voivat olla esimerkiksi eläinten hyväksikäyttöön liittyvät eettiset ongelmat taikka ekologiset, terveydelliset, uskonnolliset tai henkiset syyt. (www.vegaaniliitto.fi)

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että A:n syrjintä lopetetaan välittömästi ja että vegaaniruokamahdollisuus palautetaan tämän päiväkotiryhmään.

Hakijan vaatimusten perusteet

Hakija toteaa A:n olleen syntymästään asti vegaani ja tämän olevan erittäin tarkka vakaumuksestaan. Hän kertoo saaneensa aiemmin B:n kaupungin ruokapalvelusta tiedon, että C:n päiväkodissa on usein tarjolla kasvisruokana vegaanista ruokaa. Tämä ei ole hakijan mukaan pitänyt kuitenkaan paikkaansa, vaan hän on syksystä 2017 alkaen vienyt viikoittain lapselleen ruuan päiväkotiin. Internetissä ollut päiväkodin ruokalista on ollut virheellisesti toisen päiväkodin ruokalista. Ruokalistalla olleiden virheiden johdosta A on syönyt muutaman kerran päiväkodissa eläinperäistä ruokaa. Hakija toteaa, että syksyyn 2019 mennessä A on syönyt jo kaksi vuotta omia eväitään ja ”ties kuinka monta” eläinperäistä ateriaa. Hakija toteaa, että on käsittämätöntä, miten B:n kaupungin virkamiehet ja lääkärit voivat sanoa toisin, mitä valtion ravitsemussuosituksien sanovat vegaaniruokavaliosta.

Vastaaajan vastaus

Vastaaaja kiistää menettelleensä asiassa syrjivästi.

Vastaaajan vastauksen perustelut

B:n kaupungin alle kouluikäisten ja heidän perheidensä palvelujen palvelupäällikkö toteaa, että kaupungin varhaiskasvatuspalveluissa tarjottavan ruuan toimittamisesta ja valmistamisesta sekä niitä koskevista päätöksistä vastaa kaupungin ruokapalvelut. Kaupungin erityisruokavalioryhmän päätös olla tarjoamatta vegaaniruokavaihtoehtoa syksystä 2017 alkaen perustui siihen, ettei ryhmä katsonut vegaaniruokavaliosta olevan kasvavan lapsen tai nuoren ruokavaliota julkisissa palveluissa. Ryhmään kuuluivat kaupungin ruokapalvelujen lisäksi ylilääkäri, neuvola- ja kouluterveydenhuolto sekä asiakkaiden edustaja. Vastaukseen on liitetty erityisruokavalioryhmän muistio 24.11.2016, jossa todetaan, että kasvisruokailusta poistetaan vegaaniruokavaihtoehto, koska käytettävissä olevalla elintarvikerahalla ei voida taata vegaaniruokailijoille ravitsemuksellisesti täysipainoisia aterioita.

Palvelupäällikkö toteaa, että vegaaniruokavaihtoehdon poistuminen kaupungin ruokapalveluista on aiheuttanut keskustelua ja toiveita kyseisen ruokavaliosta palauttamiseksi. Hakija on kuitenkin ensimmäinen palvelupäällikön tietoon tullut

vegaaniruoan palauttamista pyytänyt varhaiskasvatuksen asiakas. Palvelupäällikkö toteaa, että kaupungin ruokapalvelut ja varhaiskasvatuspalvelut olivat tapaamisessaan 21.1.2019 samaa mieltä siitä, että vegaaniruoan tarjoamista oli harkittava uudelleen ja että vegaaniruokatuotannon käynnistämistä oli ryhdyttävä suunnittelemaan. Ruokapalvelujen johtoryhmä päätti 25.1.2019, että vegaaniruoan tarjoaminen aloitetaan uudelleen 1.8.2019. Vegaaniruoan tarjoamista ei ollut mahdollista aloittaa heti, koska reseptiikan kehittäminen ja ruokien testaaminen vie aikaa. Vastaukseen liitettyssä ruokapalvelujen johtoryhmän muistiossa todetaan aloitusajankohdan perusteluna lisäksi, että erikoisruokavalioiden sähköinen hakukaavake on voimassa aina lukukauden kerrallaan ja että kaavakkeeseen tehdään seuraavan kerran muutoksia, kun kausi 2019–2020 alkaa eli 1.8.2019.

B:n kaupungin ruokapalvelujen aluepäällikön yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle toimittamassa selvityksessä todetaan, että joulukuussa 2018 ruokapalvelut tarjosivat varhaiskasvatuspalveluille seuraavia erikoisruokavaliota: maidoton, kananmunaton, gluteiiniton ja sianlihaton/veretön ruokavalio, vilja- ja kala-allergiaan ja diabetekseen perustuvat ruokavaliot sekä lakto-ovo-, semi- ja pescovegetaariset kasvisruokavaliot. Kyseiset ruokavaliot olivat saatavissa vanhemman ilmoituksella. Muut ruoka-aineallergioista ja muista sairauksista johtuvat yksilölliset erikoisruokavaliot olivat saatavissa lääkärintodistuksella. Erikoisruokavaliot ovat perusruoka-ateriaan verrattuina kaksi kertaa kalliimpia ruokien yksilöllisistä valmistuskustannuksista sekä suuremmista pakkaus- ja raaka-ainekustannuksista johtuen.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta jättää hakemuksen tutkimatta lautakunnan toimivaltaan kuulumattomana siltä osin, kun se koskee vaatimusta määrätä vegaaniruokamahdollisuus palautettavaksi A:n päiväkotiryhmään, ja tutkii asian muilta osin.

Lautakunta katsoo vastaajan syrjineen A:ta julkisessa varhaiskasvatuspalvelussa välittömästi hänen vakaumuksensa perusteella ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hänen syrjintäänsä.

Perustelut

Kysymyksenasettelu

Asiassa on arvioitavana, onko vastaaja syrjinyt A:ta julkisessa varhaiskasvatuspalvelussa hänen vakaumuksensa perusteella. Lisäksi on arvioitava, kuuluuko lautakunnan toimivaltaan antaa hakijan vaatima määräys siitä, että vastaajan tulisi palauttaa vegaaniruokamahdollisuus A:n päiväkotiryhmään.

Sovellettavat oikeusohjeet ja niiden esityöt

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista

YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59/1991 ja 60/1991) 2 artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin toimiin varmistaakseen, että lasta suojellaan kaikenlaiselta syrjinnältä ja rangaistukselta, jotka perustuvat hänen vanhempiensa vakaumuksiin.

YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Suomen perustuslaki

Suomen perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Perustuslain 11 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Pykälän 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi kyseisessä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan välitöntä syrjintää koskeva säännös ei edellytä, että jokaista on aina kohdeltava täsmälleen samalla tavalla. Syrjintäkiellosta ei toisaalta myöskään johdu velvollisuutta kohdella ihmisiä eri tavoin näiden henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla, jollei kyse ole ehdotetun lain 15 §:ssä tarkoitettua vammaisen henkilön tarvitsemasta kohtuullisesta mukautuksesta. Syrjintää on muihin nähden epäsuotuisampi

kohtelu vertailukelpoisessa tilanteessa. Vaatimus tilanteiden vertailukelpoisuudesta viittaa siihen yleiseen periaatteeseen, että ihmisiä on samanlaisissa tapauksissa kohdeltava samalla tavalla. Jotta tilanteet olisivat säännöksessä tarkoitettussa mielessä vertailukelpoisia, tulee niiden olla rinnastettavissa toisiinsa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen osalta. (HE 19/2014 vp, s. 70)

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Pykälän 2 momentin mukaan erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on muun muassa julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidosta (1 kohta).

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi muissa kuin työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kyseisen lain 22 §:n mukaan kuuluvissa asioissa kieltää asianomaista jatkamasta tai uusimasta syrjintää tai vastatoimia taikka määrätä tämän ryhtymään kohtuullisessa määräajassa toimenpiteisiin yhdenvertaisuuslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi. Lautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä oletaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletama syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. Vastapuolen on oletuksen kumoamiseksi esimerkiksi selvitettävä, että erilainen kohtelu on perustunut laissa tarkoitettulla tavalla hyväksyttävään perusteeseen taikka että vireillepanijan esittämä vertailuaineisto ei tosiasiassa koske vertailukelpoisia tilanteita (HE 19/2014 vp, s. 93).

Kuntalaki

Kuntalain (410/2015) 1 §:n 2 momentin mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kuntalain 7 §:n 1 momentin mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät ja järjestää sille laissa erikseen säädetyt tehtävät.

Kuntalain 8 §:n 2 momentin mukaan tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 2 a §:n 6 kohdan mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Lain esitöiden mukaan tavoitteiden kautta vahvistetaan lapsen syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan kunnioittamista. (HE 341/2014, s. 10) Esitöiden mukaan ruokailu on osa lapsen varhaiskasvatusta (s. 16).

Varhaiskasvatuslain 4 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava lasten päivähoiton järjestämisestä asukkaalleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin tässä laissa säädetään.

Varhaiskasvatuslain 4 §:n mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59/1991 ja 60/1991) 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Perustuslakivaliokunta korosti varhaiskasvatuslakiin tehdyn muutoksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa (PeVL 12/2015 – HE 80/2015 vp, s. 3) että oikeus varhaiskasvatukseen on nimenomaan lapsen oikeus. Tästä syystä sääntelyn valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on merkityksellinen myös perustuslain 6 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan säännöksellä halutaan korostaa, että lapsia tulee kohdella sekä aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä että keskenään yhdenvertaisesti (HE 309/1993 vp, s. 45).

Perustuslakivaliokunta on lisäksi vakiintuneesti katsonut, ettei perustuslain 6 §:n 1 momentin yleisestä yhdenvertaisuussäännöksestä johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen

vaatimaan sääntelyyn. Keskeistä tällöin on, voidaanko erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla ja että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 11/2012 vp, s. 2).

Varhaiskasvatuslain 11 §:n 1 momentin mukaan varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on järjestettävä lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto, jollei muun kuin päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annetun varhaiskasvatuksen luonteesta muuta johdu. Ruokailu järjestetään ohjatusti kaikille läsnä oleville lapsille. Pykälän 2 momentin mukaan, mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan koske kliinisiä ravintovalmisteita tai niihin verrattavia tuotteita, jotka korvataan sairausvakuutuslain (1224/2004) nojalla, eikä myöskään ravintoaineiden kustantamista järjestettäessä varhaiskasvatusta saman perheen lapsille heidän omassa kodissaan.

Varhaiskasvatuslain esitöiden mukaan lain 11 § 1 momentti jättää kunnille ja yksityisille palveluntuottajille harkintavaltaa varhaiskasvatuksessa tarjottavien aterioiden määrän ja ajankohtien suhteen. Ravinnon on kuitenkin oltava laadukasta ja riittävää, ja sitä on tarjottava riittävän usein varhaiskasvatuspäivän aikana. Lapsen tarvitsemaan ravintoon vaikuttavat sekä lapsen yksilölliset tarpeet että varhaiskasvatuspäivän pituus. Lapsilla lähes kaikkien ravintoaineiden tarve painoon suhteutettuna on suurempi kuin aikuisilla. Ruokailu on myös lapsiryhmän yhteisöllinen ja pedagoginen tilanne. Varhaiskasvatuksessa lapsen ravitsemukseen liittyviä ratkaisuja on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun ja hyvinvoinnin edistämisen ja turvaamisen näkökulmasta. (HE 40/2018 vp, s. 90)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivalta

Hakija vaatii, että lautakunta antaa määräyksen vegaaniruokamahdollisuuden palauttamisesta A:n päiväkotiryhmään.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että hallintopäätöksen asiallista alaa rajaa yleisesti viranomaisen toimivalta. Kun otetaan huomioon perustuslain 2 §:n 3 momentin sisältämä hallinnon lainalaisuusperiaate, hallintopäätöksellä voidaan ratkaista vain asia, joka tätä päätöstä koskevien toimivaltasäännösten ja sovellettavan materiaalsen lainsäädännön mukaan kuuluu viranomaisen päätösvaltaan.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toteaa, ettei sen toimivaltaan kuulu antaa kieltopäätöksen yhteydessä vastaajaa velvoittavia yksilöityjä määräyksiä siitä, mihin toimenpiteisiin tämän tulee ryhtyä kieltopäätöksen noudattamiseksi. Lautakunta ei siten ole kieltopäätöksensä yhteydessä toimivaltainen antamaan hakijan vaatimaa määräystä siitä, että vastaajan tulisi palauttaa vegaaniruokamahdollisuus A:n päiväkotiryhmään.

Edellä todetun perusteella vaatimus vegaaniruokamahdollisuuden palauttamisesta A:n päiväkotiryhmään on jätettävä tutkimatta lautakunnan toimivaltaan kuulumattomana.

Väitetty syrjinnän kiellon rikkominen

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että yhdenvertaisuuslain 28 §:n perusteella hakijan velvollisuutena on esittää lautakunnalle selvitystä seikoista, joihin hänen vaatimuksensa perustuvat. Tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta esitettävän selvityksen tulee olla sellaista, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän kiellon rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä syrjintäolettamien syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että esille tulleiden seikkojen valossa syntyy perustellusti olettaa syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi hakijan myös vastaajan esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatua selvitykseen.

Hakija katsoo, että vastaaja on syrjinyt A:ta tämän vakaumuksen perusteella. Asiassa on saadun selvityksen perusteella arvioitava, onko aihetta olettaa, että vastaajan menettelyssä on ollut kyse yhdenvertaisuuslain 10 §:ssä tarkoitetusta välittömästä syrjinnästä.

Henkilöön liittyvä syy

Asiassa on ensin arvioitava, onko perusteltua aihetta olettaa, että hakemuksessa tarkoitetussa tilanteessa on ollut käsillä yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilöön liittyvä syy (syrjintäperuste). Vain tällaiseen syyhyn perustunut kohtelu voi olla yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua syrjintää.

Saadun selvityksen mukaan A on vegaani oman ja perheensä vakaumuksen vuoksi. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vakaumus on yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa mainittu henkilöön liittyvä syy.

Epäsuotuisampi kohtelu

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei varhaiskasvatuslaissa tai muussakaan laissa ole säädetty nimenomaista oikeutta saada varhaiskasvatuksessa lapsen yksilöllisen ruokavalion mukaista ravintoa. Jos kaupunki kuitenkin päättää tarjota varhaiskasvatuspalveluissaan erilaisten ruokavalioiden mukaista ravintoa, on arvioitava, onko perusteltua aihetta olettaa sen menetelleen asiassa syrjivästi.

Vastaaja ei hakemushetkellä tarjonnut varhaiskasvatuspalvelussaan vegaaniruokaa. Vastaaja tarjosi kuitenkin vanhemman ilmoituksella seuraavien ruokavalioiden mukaisen ravinnon: sianlihaton/veretön ruokavalio, vilja- ja kala-allergiaan ja diabetekseen perustuvat ruokavaliot sekä lakto-ovo-, semi- ja pescovegetaariset kasvisruokavaliot. Lisäksi vastaaja tarjosi lääkärintodistuksen perusteella yksilölliset ruoka-aineallergioista ja sairauksista johtuvat erikoisruokavaliot.

Edellä todetun perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa on perusteltua aihetta olettaa vastaajan kohdelleen A:ta julkisessa varhaiskasvatuspalvelussa epäsuotuisammin kuin edellä mainittuja ruokavalioita noudattavia lapsia.

Vertailukelpoinen tilanne

Syrjinnän kieltä ei edellytä, että jokaista kohdellaan aina täsmälleen samalla tavalla. Esimerkiksi elinkeinonharjoittaja voi palvella asiakkaitaan eri kielillä tämän olematta syrjintää. Syrjinnästä sen sijaan voi olla kyse, jos elinkeinonharjoittaja kieltäytyy ylipäättään palvelemasta, käytettävissä olevillaan kielillä, henkilöä tämän äidinkielen vuoksi. Syrjintäkiellosta ei myöskään johdu velvollisuutta kohdella ihmisiä eri tavoin näiden henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla, jollei kyse ole yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitetusta vammaisen henkilön tarvitsemasta kohtuullisesta mukautuksesta. Vaatimus tilanteiden vertailukelpoisuudesta viittaa siihen yleiseen periaatteeseen, että ihmisiä on samanlaisissa tapauksissa kohdeltava samalla tavalla. Jotta tilanteet olisivat säännöksessä tarkoitetussa mielessä vertailukelpoisia, tulee niiden olla rinnastettavissa toisiinsa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen osalta.

Uskonnon ja omantunnon vapaus on perusoikeutena turvattu. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että käsillä olevassa asiassa oikeudellisesti merkityksellisenä seikkana on pidettävä sitä, että A:n vegaaniruokavalio perustuu vakaumukseen. A:n kanssa vertailukelpoisessa tilanteessa ovat siten ne lapset, joille vastaaja tarjoaa ravintoa heidän uskontonsa tai vakaumuksensa perusteella.

Vastaaja tarjoaa varhaiskasvatuspalveluissaan oleville lapsille huoltajan ilmoituksen perusteella esimerkiksi sianlihattoman ja verettömän ruokavalion mukaista ravintoa. Tällainen ruokavalio voi olla esimerkiksi juutalaiseen tai islaminuskaiseen perheeseen kuuluvalla lapsella. Vaikka vastaaja ei ilmoitakaan tarjoavansa tällaista ravintoa nimenomaan uskonnon tai vakaumuksen perusteella, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa on perusteltua katsoa, että vastaajan varhaiskasvatuspalveluja käyttävät lapset, joilla on juutalaisuutensa tai islaminuskontonsa johdosta sianlihaton ja veretön ruokavalio, ovat A:n kanssa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen perusteella vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo edellä todettujen seikkojen perusteella, että asiassa on syntynyt A:n vakaumukseen perustuvaa välitöntä syrjintää koskeva syrjintäoletta.

Syrjintäolettan kumoaminen

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että kun oletta välittömästä syrjinnästä on edellä todetulla tavalla syntynyt, vastaajan on yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan kumotakseen olettan osoitettava, että syrjinnän kieltä ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut yhdenvertaisuuslain säätämiseen johtanutta hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan (PeVL 31/2014 vp) erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteisiin liittyen, että erilaista kohtelua koskevaa poikkeamisvaltuutta koskevalta lailta vaaditaan perustuslakivaliokunnan aiemman, nimenomaisesti yhdenvertaisuussääntelyä koskevan lausunnon mukaan riittävää täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei varhaiskasvatuslain 11 §:ssä tai muuallakaan lainsäädännössä ole nimenomaisesti säädetty, että vegaaniruokavaliota noudattavia lapsia voitaisiin kohdella varhaiskasvatuspalveluissa tarjottavan ravinnon suhteen eri tavalla kuin muita lapsia. Näin ollen lautakunta katsoo, ettei mainittu pykälä täytä sitä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusta, jota perustuslakivaliokunta on edellyttänyt säädettäessä erilaista kohtelua koskevasta poikkeamisvaltuudesta.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta jättää hakemuksen tutkimatta lautakunnan toimivaltaan kuulumattomana siltä osin, kun se koskee vaatimusta määrätä vegaaniruokamahdollisuus palautettavaksi A:n päiväkotiryhmään, ja tutkii asian muilta osin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei A:n erilaiseen asemaan hänen vakaumuksensa perusteella asettanut menettely ole perustunut yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla lakiin. Koska asiassa on kyse julkisen hallintotehtävän hoidosta, vastaajan menettelyä ei voida arvioida mainitun pykälän 2 momentin perusteella.

Lautakunta katsoo, ettei vastaaja ole kumonnut syntynyttä syrjintäolettamaa ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta A:n syrjintää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 2 § 3 momentti, 6 §:n 2-3 momentit, 15 § ja 11 §:n 1 momentti, 22 § sekä 121 § 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 8 § 1 ja 2 momentit, 10 §, 11 § 1 momentti, 20 § 3 momentti ja 28 §

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 2 a § 6 kohta, 4 § sekä 11 § 1 ja 2 momentit

Kuntalaki (410/2015) 1 § 2 momentti, 7 §:n 1 momentti sekä 8 § 2 momentti

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista (SopS 59/1991 ja 60/1991) 2 artikla 2 kohta, 3 artikla 1 kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Paula Ilveskivi, Merja Heikkonen, Husein Muhammed ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.